

Bijlagen 19 tot en met 23

Bijlagen voor de intern begeleider

Ook de bijlagen 1, 2, 3 en 18 zijn relevant
voor de intern begeleider.

De bijlagen in dit boek kunt u ook downloaden
op www.cps.nl/bijlagenhandboektechnischlezen

Een goede afstemming en duidelijke afspraken tussen de intern begeleider en de taalcoördinator zijn van belang; het voorkomt verwarring wie er welke taken en verantwoordelijkheden uitvoert. Er zijn scholen die geen taalcoördinator hebben maar een leesspecialist. Ook in die situaties is het afstemmingsgesprek noodzakelijk. Om zaken zoals over welke kennis de intern begeleider, de taalcoördinator of de leesspecialist zouden moeten beschikken en welke taken en verantwoordelijkheden tot zijn of haar activiteiten behoren, hebben we een checklist gemaakt. Deze checklist kan als een basis dienen voor het interne afstemmingsgesprek. Ook als er geen taalcoördinator of lees specialist binnen het team aanwezig is, kan het heel waardevol zijn om op teamniveau de checklist in te zetten om duidelijkheid te krijgen over wat er van wie verwacht mag worden.

Kennis

De intern begeleider/taalcoördinator/leesspecialist heeft kennis van de factoren van effectief onderwijs en alle aspecten van het leesonderwijs.

De intern begeleider/taalcoördinator/leesspecialist:

- heeft kennis van de factoren van effectief leesonderwijs
 - ☐ het stellen van hoge doelen
 - ☐ het belang van goede methoden
 - ☐ de hoeveelheid tijd die besteed moet worden aan het leesonderwijs
 - ☐ convergente differentiatie als uitgangspunt
 - ☐ het geven van een effectieve instructie
 - ☐ vroegtijdig signaleren en reageren
 - ☐ monitoring
- beschikt over leesinhoudelijk kennis
 - ☐ inhoudelijke kennis op het gebied van de doorgaande lijn
 - ☐ de streefdoelen per leerjaar
 - ☐ specifieke leesinhoudelijke kennis van de jaargroepen waar de intern begeleider verantwoordelijk voor is
 - ☐ de didactische aspecten die van belang zijn voor de leesles in de verschillende jaargroepen
 - ☐ de uitgangspunten van effectieve instructie en oefening
 - ☐ effectieve werkvormen om leerlingen te ondersteunen bij het behalen van de gestelde doelen
 - ☐ de zwakke en sterke punten van de methode (helicopterview) en hoe die aangevuld kunnen worden
 - ☐ kennis van de bijdrage die gemotiveerd stillezen door leerlingen kan leveren aan leesontwikkeling van leerlingen
 - ☐ kennis over het stimuleren van de leesmotivatie van leerlingen
- heeft kennis van interventies voor zwakke lezers
 - ☐ kent de interventies die van belang zijn in de betreffende onderwijsperiode van de jaargroepen waar de intern begeleider verantwoordelijk voor is

- ☐ kan een inschatting maken van de te verwachten moeilijkheden bij risicoleerlingen
- ☐ weet wanneer risicoleerlingen door de leraar begeleid dienen te worden en wanneer extra ondersteuning wenselijk is
- ☐ is op de hoogte van effectieve remediërende programma's als Connect en Ralfi
- ☐ beschikt over basiskennis dyslexie
- ☐ weet wanneer externe deskundigen ingeschakeld dienen te worden
- ☒ heeft kennis op het gebied van observaties en toetsen
 - ☐ heeft kennis over de manier waarop een toets afgenomen dient te worden
 - ☐ weet welke vaardigheden geobserveerd en of getoetst worden en wat de observaties en of de toetsuitslagen betekenen
 - ☐ kan toetsresultaten lezen en interpreteren en kan daar, samen met andere relevante gegevens zoals de observaties, op schoolniveau, op groepsniveau en op leerling niveau conclusies en interventies aan verbinden
 - ☐ kan na de analyse op groepsniveau de individuele scores van leerlingen interpreteren en daar conclusies en interventies aan verbinden op groeps- en schoolniveau
- ☒ heeft kennis van methoden en materialen op het gebied van leesonderwijs
 - ☐ is op de hoogte van de materialen (organisatie en inhoud) die ingezet worden in groep 1 en 2 op het gebied van mondelinge taalvaardigheid, ontluikende en beginnende geletterdheid, fonemisch bewustzijn en letterkennis, begrijpend luisteren
 - ☐ is op de hoogte van de knelpunten in de methode en materialen van groep 1 en 2 en kan de leraren daarbij ondersteunen
 - ☐ is goed bekend met de methode en de leerlijnen voor aanvankelijk lezen in groep 3
 - ☐ is op de hoogte van de knelpunten van de methode en materialen in groep 3 en kan leraren daarbij ondersteunen
 - ☐ is goed bekend met de methode en de leerlijnen voor voortgezet lezen
 - ☐ kent de knelpunten van de ingezette methode en leerlijnen in groep 4 en hoger en kan leraren daarbij ondersteunen kan in de bovenbouw het differentiatie proces ondersteunen ten aanzien van het onderhouden van de leesvaardigheid

Taken en activiteiten

De intern begeleider/taalcoördinator/leesspecialist is in staat om leraren te coachen en te ondersteunen, en zorgt ervoor dat er expertise binnen de school aanwezig is. Samen met de schoolleider borgt de intern begeleider/taalcoördinator/leesspecialist vernieuwingen binnen de school. Natuurlijk is het waarborgen van een effectieve leerlingenzorg ten aanzien van de taalvaardigheid ook één van de kerntaken van de intern begeleider/taalcoördinator/leesspecialist.

De intern begeleider/taalcoördinator/leesspecialist:

- ☒ coacht en ondersteunt leraren
 - ☐ stimuleert en begeleidt leraren bij het toepassen van effectief onderwijs
 - ☐ stimuleert en begeleidt leraren bij het toepassen van de leesdidactiek
 - ☐ voert minstens twee keer per jaar bij het hele team klassenconsultaties uit ter ondersteuning en verbetering van de leraarvaardigheden
 - ☐ voert feedbackgesprekken met de leraar naar aanleiding van de klassenconsultaties

- coacht leraren waar nodig om hun leesonderwijs te optimaliseren
 - ☐ begeleidt leraren met het maken van groepsplannen en bespreekt gemaakte groepsplannen met de desbetreffende leraar
 - ☐ evalueert uitgevoerde groepsplannen met de leraar
 - ☐ leidt intervisiebijeenkomsten
- brengt expertise binnen de school
 - ☐ houdt literatuur bij en is op de hoogte van (in ieder geval evidence based) vernieuwingen
 - ☐ communiceert vernieuwingen met leraren
 - ☐ stimuleert vernieuwingen in de didactiek van het onderwijs
 - ☐ zorgt desgewenst voor bijeenkomsten met externe deskundigen om het team te informeren over recente ontwikkelingen
- borgt vernieuwingen binnen de school
 - ☐ legt veranderingen in beleid vast, samen met schoolleider
 - ☐ evalueert het geborgde beleid met de directie en stelt eventueel het beleid bij
 - ☐ laat geborgde onderwerpen met regelmaat terugkomen op de agenda van de teamvergadering
 - ☐ stimuleert leraren in het vasthouden van veranderingen, door het uitvoeren van klassenconsultaties en het vastleggen van afspraken in de klassenmap
 - ☐ coacht en schoolt nieuwe leraren in de principes van effectief leesonderwijs
 - ☐ coacht leraren die van jaargroep wisselen in de kennis en vaardigheden die de nieuwe groep vraagt
 - ☐ zorgt ervoor dat de methode aan het begin van het jaar voor ieder compleet is heeft contacten met externe deskundigen om op de hoogte te blijven van recente ontwikkelingen
 - ☐ zorgt voor de uitvoering van een stilleesbeleid binnen de hele school
 - ☐ Zorgt voor de uitvoering van een beleid ten aanzien van leesmotivatie en leesbevordering
- waarborgt effectieve leerlingenzorg
 - ☐ bewaakt de toetskalender en plant de toetsafname
 - ☐ heeft kennis rond observatie en toetsafname en ziet er op toe dat leraren de toetsen volgens de handleiding afnemen
 - ☐ coördineert en controleert de observatie en toetsafname, de invoering van de gegevens in het leerlingvolgsysteem en het maken van de groepsplannen naar aanleiding van de beschikbare gegevens, waaronder de toetsresultaten
 - ☐ interpreteert samen met de leraar beschikbare gegevens zoals observaties en toetsresultaten op groepsniveau
 - ☐ interpreteert na de analyse op groepsniveau samen met de leraar de gegevens en de toetsresultaten indien nodig op individueel niveau
 - ☐ bespreekt met de leraar de principes van effectief leesonderwijs en onderzoekt samen met de leraar waar deze nog aangescherpt kunnen worden
 - ☐ overlegt met de schoolleider de resultaten op groepsniveau en op schoolniveau. Maakt in overleg met de schoolleider een analyse van de resultaten en bespreekt dit

met het team. Onderneemt activiteiten die de resultaten borgen, cq. optimaliseren

- ☐ kent de normen voor de hoeveelheid tijd en extra tijd die wekelijks moet worden ingezet voor de ontwikkeling van de leesvaardigheid controleert dit in de weekplanning van de leraren
- ☐ is verantwoordelijk voor een goede afstemming tussen de instructie in de extra tijd voor risico lezers en de instructie in de groep
- ☐ heeft des gewenst contact met de ouders van een risico leerling

Dit document beschrijft de wijze waarop de leerlingresultaten en vooral de interventies die daaruit volgen, besproken kunnen worden tussen de intern begeleider, de taalcoördinator of de leesspecialist met de groepsleraar.

Hierbij wordt er van uit gegaan dat er eerst op groepsniveau naar de resultaten gekeken wordt om het lesgeven van de afgelopen periode te evalueren en aandachtspunten op groepsniveau voor de volgende periode te formuleren. Daarna kan indien nodig naar individuele resultaten van leerlingen gekeken worden.

Bespreking op groepsniveau

Kijk eerst op groepsniveau naar de resultaten om het lesgeven van de afgelopen periode te evalueren en aandachtspunten op groepsniveau voor de volgende periode te formuleren.

1. Kijk naar de toetsen en bepaal wat het doel van iedere toets is - wat meet deze toets?

Kijk dan naar de scorepercentages van de verschillende niveaus:

- Meetmoment 1 (herfst) groep 3 (grafemen, woorden, tekst): kijk naar het percentage 'uitstekend/voldoende', het percentage 'twijfelachtig' en het percentage 'onvoldoende'. Doe dit bij alle onderdelen zowel voor 'tijd' als voor 'aantal goed'.
- DMT (woordniveau): kijk naar het percentage I II III-scores (goed), het percentage lage III-scores (risico) en het percentage IV en V-scores (onvoldoende) in elke groep.
- AVI (tekstniveau): kijk naar het percentage leerlingen die het AVI-niveau van het toetsmoment op beheerst niveau scoren, en het percentage leerlingen die het AVI-niveau van het toetsmoment niet op beheerst niveau scoren.
- TBG (fonemisch bewustzijn en letterkennis): kijk bij de verschillende toetsen naar het percentage A B of I II -scores (goed), het percentage C of III-scores (risico), het percentage D of IV-scores (zwak) en het percentage E of V-scores (onvoldoende).
- Woordenschattoetsen: kijk naar het percentage I II III-scores (goed), het percentage lage III-scores (risico) en het percentage IV en V-scores (onvoldoende) in elke groep.

2. Hoe verhouden de scores van de verschillende toetsen zich tot elkaar?

Voor groep 1 en 2:

- Wat valt op bij vergelijking van de toetsresultaten op fonemisch bewustzijn en letterkennis? Zijn die ongeveer gelijk of zijn er grote verschillen?

Voor groep 3 herfstsignalering:

- Wat valt op bij vergelijking van de resultaten tussen de verschillende onderdelen: grafemen / woorden / tekst? Zijn die ongeveer gelijk of zijn er grote verschillen?
- Wat valt op bij vergelijking van de resultaten voor 'tijd' en 'aantal goed' bij elk onderdeel: grafemen / woorden / tekst? Zijn die ongeveer gelijk of zijn er grote verschillen?

Voor groep 3 en hoger:

- Wat valt op bij vergelijking van de toetsresultaten op woordniveau en op tekstniveau? Zijn die ongeveer gelijk of zijn er grote verschillen? Wat valt op aan de observaties van het vloeiend lezen bij risico lezers?

¹ Aarnoutse, C., Beernink, J. & Verhagen, W. (2008). Toetspakket Beginnende Geletterdheid. Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies

3. Wat zegt dit over het lesgeven in de afgelopen periode?

Bespreek kort aan de hand van de punten van effectief onderwijs hoe opvallende zaken (zowel positief als negatief) te verklaren zijn:

- Halen we de door ons gestelde doelen?
 - Werken we met een goede methode, en gebruiken we die op de goede manier?
 - Besteden we voldoende tijd aan lezen voor de groep als geheel, en besteden we daarnaast nog voldoende extra tijd voor risicoleerlingen?
 - Differentiëren we op de goede manier?
 - Geven we een effectieve instructie?
- Enkele aandachtspunten hierbij zijn:
- veel IV en V (onvoldoende)-scores: Hoe is er gedifferentieerd bij de instructie / verlengde instructie en hoe is het klassenmanagement?
 - veel lage III en IV (twijfelachtig)-scores: Hoe is de kwaliteit van de algemene instructie en hoe is het klassenmanagement?

Besteed uitgebreid aandacht aan de interventies van de afgelopen periode:

- Hebben we de goede interventies ingezet?
- Enkele aandachtspunten hierbij zijn:
- Eerst correct, dan snel: is er eerst aandacht besteed aan het correct lezen, en daarna aan automatiseren / vlot lezen? Geldt dit op grafeem- / woord- / tekstniveau?
 - Vergelijking gegevens op grafeem- / woord- / tekstniveau: is voldoende aandacht besteed aan alle onderdelen?
 - Is er voldoende aandacht geschonken aan het lezen met expressie?
 - Hebben we voldoende gedaan aan het stimuleren van het lezen: ons stilleesbeleid, de leesmotivatie, de leesbevordering?

361

4. Maak afspraken voor de planning voor de komende periode voor de hele groep

- Inhoud: wat ga je doen? Op grafeem- / woord- / tekstniveau:
 - wat betreft correct/vlot lezen / lezen met expressie
 - wat betreft intensiveren voor risicoleerlingen met gebruik van de reguliere methode en dezelfde didactiek
 - wat betreft het herhalen en onderhouden van reeds geleerde vaardigheden
 - wat zijn belangrijke aandachtspunten voor de komende periode?
- Organisatie: hoe ga je het doen?
 - klassenmanagement
 - instructie en verlengde instructie / begeleide oefening
 - wat zijn belangrijke aandachtspunten voor de komende periode?

Bespreking op individueel niveau

Nadat op groepsniveau gekeken is en afspraken gemaakt zijn, kan indien nodig naar individuele resultaten van leerlingen gekeken worden.

Wat is naast de afspraken op groepsniveau nog nodig voor individuele leerlingen:

- Inhoud: wat ga je doen? Op grafeem- / woord- / tekstniveau:
 - wat betreft correct/vlot lezen / lezen met expressie
 - wat betreft het herhalen en onderhouden van reeds geleerde vaardigheden
 - wat zijn belangrijke aandachtspunten voor de komende periode?

- Organisatie: hoe ga je het doen?
 - klassenmanagement
 - extra instructie en begeleide oefening
 - wat zijn belangrijke aandachtspunten voor de komende periode?

Dit document beschrijft hoe een datamuur gebruikt kan worden als hulpmiddel om leerlingen met vergelijkbare instructiebehoeften met betrekking tot lezen, te clusteren. Het invullen van een datamuur is een stap die vooraf gaat aan het maken van een groepsplan.

Scholen kunnen in het kader van hun handelingsgericht werken, de datamuur gebruiken als hulpmiddel bij het clusteren van leerlingen om zo het groepsplan op een wel overwogen indeling te kunnen structureren.

De intern begeleider/taalcoördinator/leesspecialist introduceert de datamuur bij de leraren. De leraren vullen op basis van de toetsresultaten en observatiegegevens die in het groeps-overzicht staan de datamuur in. De datamuur helpt bij het maken van het groepsplan.

Wat is een datamuur?

Een datamuur is een hulpmiddel om leerlingen met vergelijkbare instructiebehoeften in een groep in kaart te brengen en te clusteren. Op een datamuur worden de leerlingen op basis van toetsresultaten ingedeeld in drie subgroepen:

De basisgroep leerlingen:

Deze leerlingen vormen meestal de grootste groep. Het zijn de leerlingen die zich met de gewone instructie van de leraar, de begeleide oefening en de zelfstandige verwerking doorgaans goed ontwikkelen. Af en toe krijgen ze verlengde instructie, maar structureel is dit niet nodig. Het zijn de leerlingen die bij toetsing op niveau scoren.

De plusgroep leerlingen:

Dit zijn de vlotte leerlingen die zich goed ontwikkelen. Het zijn de goede en zeer goede lezers die op de toetsen boven niveau scoren. Deze leerlingen hebben vaak aan een korte instructie genoeg om zelfstandig aan het werk te kunnen gaan. Bij deze leerlingen is het van belang hen voldoende uit te dagen en activiteiten aan te bieden op een hoger niveau.

De zorggroep leerlingen:

Dit zijn de leerlingen die op de toetsen onder niveau scoren. Zij hebben meer tijd nodig en zijn afhankelijk van intensieve instructie en begeleiding door de leraar om hun leesontwikkeling goed te laten verlopen. Deze leerlingen krijgen per week ongeveer een uur verlengde instructie en oefentijd met hun leraar.

Datamuren in het team

Op de datamuur krijgen alle data en de toetsresultaten van de hele groep, een gezicht. In de cellen van de datamuur vullen we de namen van de leerlingen in. Het woord 'muur' in de naam geeft aan dat het goed werkt om een grote versie van een datamuur op te hangen of te projecteren en er met collega's over te praten. Het wordt dan een 'muur van gegevens' die uitgangspunt is voor een gesprek over de inhoud en organisatie van het onderwijs.

In het team worden gesprekken gevoerd rond de datamuren van de verschillende groepen. Zo wordt duidelijk dat het gaat om een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de school: dit zijn onze resultaten, het gaat om onze leerlingen, het gaat om onze school.

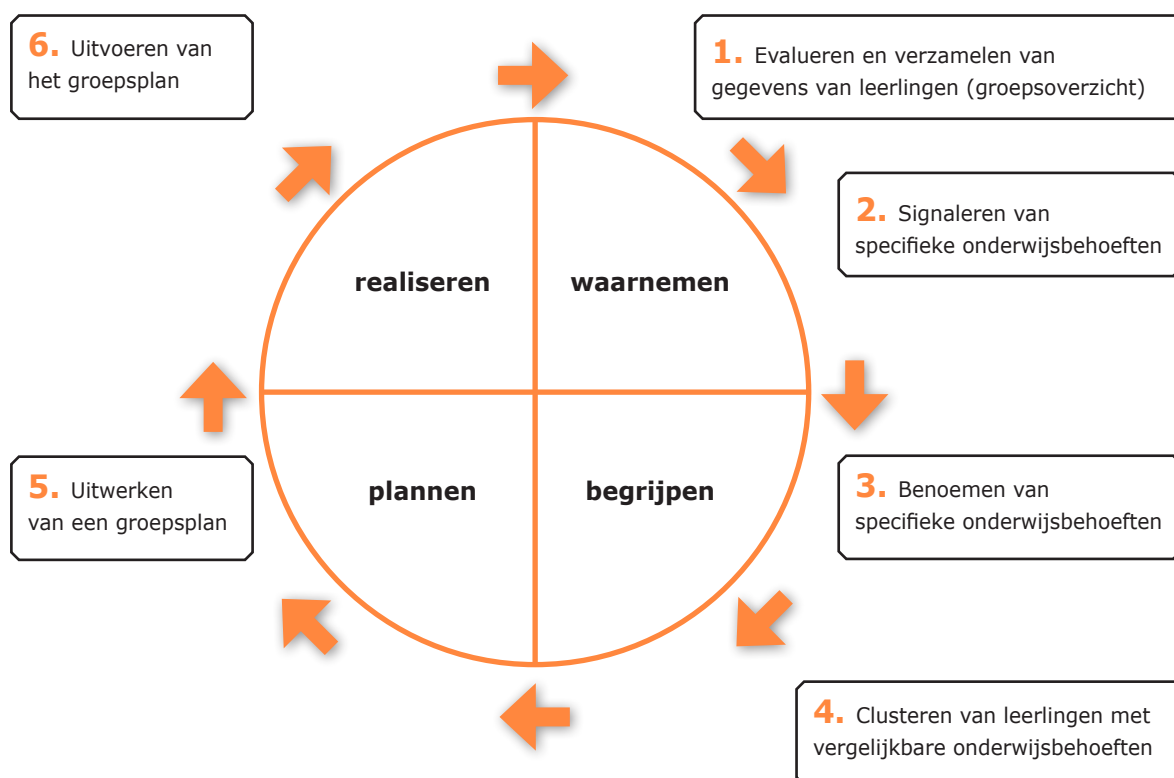
Datamuren en effectief onderwijs

Werken met datamuren past binnen de werkwijze van effectief onderwijs waarbij de convergente differentiatie uitgangspunt is. Met alle leerlingen in de groep willen we minimaal de gestelde doelen realiseren. We onderkennen dat leerlingen verschillen in de tijd die ze nodig hebben om de gestelde doelen te bereiken. Daarom wordt het leesonderwijs voor risicoleerlingen geïntensiveerd. Zij krijgen meer tijd per week voor instructie en begeleide oefening. Met behulp van een datamuur kunnen we leerlingen clusteren in drie groepen: de basisgroep, de plusgroep en de zorggroep. Op basis hiervan zal de leraar de intensiteit van de instructie en begeleiding aanpassen.

Werken met de datamuur

Met de datamuur kan doelgericht en resultaatgericht gewerkt worden. Deze cyclus ziet er als volgt uit:

Handelingsgericht werken

Het invullen van een datamuur past in stap 4 van de cyclus van handelingsgericht werken, waarbij het gaat om het clusteren van leerlingen op basis van vergelijkbare onderwijsbehoeften.

Deze cyclus van het handelingsgericht werken met groepsplannen leidt tot de volgende cyclus van activiteiten op school:

- Toetsafname en observaties
- Invullen van een groepsoverzicht (+ signaleren en benoemen van specifieke onderwijsbehoeften)

¹ Het idee van de datamuur (data wall) is ontwikkeld door Michael Fullan (University of Toronto, Canada). In Nederland is het gebruik van de datamuur verder ontwikkeld in het Leesverbeterplan Enschede in samenwerking met CPS.

- Analyse van de toetsresultaten op groepsniveau en leerlingniveau (+ signaleren en benoemen van specifieke onderwijsbehoeften)
- Invullen van de datamuur
- Bespreken van de datamuur met collega's
- Bepalen van interventies op het niveau van de groep en individuele leerlingen
- Invullen van het groepsplan
- Uitvoeren van het groepsplan
- Evaluatie van het effect van het groepsplan door toetsafname en observaties
- Enzovoort

Datamuur en toetsresultaten

Observaties en toetsresultaten zijn het uitgangspunt bij het invullen van de datamuur. Welke toetsen gebruikt worden, verschilt uiteraard per groep.

In de groepen 1 en 2 is het werken met een datamuur minder zinvol, omdat geen toetsen worden afgenomen op het correct en vlot leren lezen van woorden en zinnen.

Een vergelijking tussen het analyseren en synthetiseren van klanken kan desgewenst wel worden gemaakt, na afname van deze toetsen uit het Toetspakket Beginnende geletterdheid (Aarnoutse, 2010)

Voorbeelden van datamuren

De onderstaande datamuren zijn bedoeld als voorbeelden. Voor het overzicht zijn de voorbeelden hieronder heel compact gehouden. In de datamuren die scholen in de praktijk gaan maken, moet in de cellen van de tabel voldoende ruimte zijn om de namen van de leerlingen in te vullen.

365

GROEP 3

GROEP 3 meetmoment 1 (HERFSTSIGNALERING) AANVANKELIJK LEZEN

Groep 3 Aanvankelijk lezen	Nieuwe woorden lezen	Nieuwe woorden lezen	Nieuwe woorden lezen
na de herfstsignalering	Aantal / tijd: beiden voldoende / goed	Aantal / tijd: een van de twee onvoldoende	Aantal / tijd: beiden onvoldoende
Grafemen	Plusgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen	Zorggroep leerlingen
Aantal / tijd: beiden voldoende / goed			
Grafemen	Basisgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen	Zorggroep leerlingen
Aantal / tijd: een van de twee onvoldoende			
Grafemen	Zorggroep leerlingen	Zorggroep leerlingen	Zorggroep leerlingen
Aantal / tijd: beiden onvoldoende			

GROEP 3 Meetmoment 2 (WINTERSIGNALERING) AANVANKELIJK LEZEN

Groep 3 Aanvankelijk lezen na de wintersignalering	Woorden lezen DMT A/B	Woorden lezen DMT C	Woorden lezen DMT D/E
Tekst lezen boven niveau	Plusgroep leerlingen	Plusgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen
Tekst lezen op niveau	Basisgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen
Tekst lezen onder niveau	Zorggroep leerlingen	Zorggroep leerlingen	Zorggroep leerlingen

Woorden lezen:

Drie Minuten Toets (DMT) , CITO leerling- en onderwijsvolgsysteem

Tekst lezen:

AVI-kaarten, CITO leerling- en onderwijsvolgsysteem

GROEP 3 Meetmoment 3 (LENTESIGNALERING) AANVANKELIJK LEZEN

Het is belangrijk dat in maart/april de zwakke leerlingen nogmaals getoetst worden. Dit moment is echter geen genormeerd toetsmoment, er kan op basis van de normen geen datamuur ingevuld worden. Bij zwakke lezers wordt gekeken of ze ten opzichte van hun score bij het voorgaande toetsmoment (medio groep 3) voldoende vooruitgang hebben geboekt.

366

GROEP 3 EINDSIGNALERING AANVANKELIJK LEZEN

Groep 3 Aanvankelijk lezen eindsignalering	Woorden lezen DMT A/B	Woorden lezen DMT C	Woorden lezen DMT D/E
Tekst lezen AVI boven niveau Met expressie	Plusgroep leerlingen	Plusgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen
Tekst lezen AVI op niveau Met enige expressie	Basisgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen
Tekst lezen AVI onder niveau Zonder expressie	Zorggroep leerlingen	Basisgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen

Woorden lezen:

Drie Minuten Toets (DMT) , CITO leerling- en onderwijsvolgsysteem

Tekst lezen:

AVI-kaarten, CITO leerling- en onderwijsvolgsysteem

Vloeiend lezen/expressie:

Observatieschalen, zie bijlagen in deze publicatie

EIND GROEP 3 / Groep 4 t/m 8

EIND GROEP 3 / GROEP 4-8 VOORTGEZET LEZEN

Groep 4 tot en met 8 Voortgezet lezen	Woorden lezen DMT A/B	Woorden lezen DMT C	Woorden lezen DMT D/E
AVI boven niveau Met expressie	Plusgroep leerlingen	Plusgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen
AVI op niveau Met enige expressie	Basisgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen	Basisgroep leerlingen
AVI onder niveau Zonder expressie	Zorggroep leerlingen	Zorggroep leerlingen	Zorggroep leerlingen

Woorden lezen:

Drie Minuten Toets (DMT) , CITO leerling- en onderwijsvolgsysteem

Groep 4: DMT kaart 2 of 3

Groep 5-8: DMT kaart 3

Tekst lezen:

AVI-kaarten, CITO leerling- en onderwijsvolgsysteem

Vloeiend lezen/expressie:

Observatieschalen, zie bijlagen in deze publicatie

Klassenbezoeken zijn een zeer sterk middel om te zien of de elementen van goed leesonderwijs goed in de praktijk gebracht worden. Het is echter niet altijd eenvoudig om leraren/collega's feedback te geven.

Dit document beschrijft de aandachtspunten waaraan de intern begeleider/taalcoördinator/leesspecialist zou kunnen denken bij de voorbereiding, uitvoering en nabespreking van klassenbezoeken. We willen ook op de mogelijkheden van de digitale middelen wijzen in het kader van klassenbezoeken. Het toepassen van opnamen met behulp van een iPad bijvoorbeeld, scheelt veel tijd en juist vanwege het feit dat er beelden zijn opgenomen, verhoogt dit het professionaliserende effect en daarmee op termijn de kwaliteit van de instructie.

Voor de consultatie

- Baken in een **voorgesprek** de aandachtspunten voor de observatie af. Spreek af of je in de groep komt, of je ook opnamen maakt met de iPad of dat de leraar er zelf voor zorgt dat er opnamen worden gemaakt van een (deel van) de les. Bespreek in geval van opnamen, dat de leraar altijd eerste zelf de beelden mag bekijken en mag beslissen op welke manier van de beelden gebruik gemaakt zal worden.
- Bespreek vooraf de algemene aspecten uit de kijkwijzer. Bespreek op welke leraarvaardigheden de focus gelegd wordt. Is dit alleen op leraargedrag of ook op de betrokkenheid van leerlingen bij de les?
- Een belangrijk aspect dat het rendement van de leesles bepaalt, is namelijk de actieve betrokkenheid van leerlingen tijdens de les. Het kan voor leraren soms erg verhelderend zijn om tijdens een klassenbezoek dit aspect mee te nemen als observatiepunt. Ook hier geldt: bespreek dit vooraf. Dan is er ook privacy beleid nodig omdat er leerlingen in beeld gebracht worden. Neem hierop maatregelen en zorg dat hierover geen misverstanden kunnen ontstaan.
- Vraag de leraar of er nog andere specifieke aandachtspunten zijn waarop feedback gewenst wordt
- Maak afspraken over datum en tijd van het bezoek.
- Zorg ervoor dat je zowel tijd hebt voor bezoek én het nagesprek.

Tijdens de consultatie

Loop niet in de weg:

- Ga op een plek zitten waar je de klas goed kunt overzien en ook goed zicht hebt op de leraar.
- Gedraag je als observant en neem niet deel aan de les, ook als de les niet naar wens verloopt.
- Ga zo mogelijk niet in gesprek met leerlingen of andere aanwezigen tijdens de les.
- Focus op de afgesproken aandachtspunten.

Na de consultatie

- In geval van opnamen: bied de gelegenheid voor de leraar om eerst zelf de fragmenten te bekijken. Laat het aan de leraar over of die de opnamen tijdens het gesprek wil inzetten. Laat de leraar fragmenten selecteren waarop de observatie zich heeft gericht.
- Kies een rustig moment en een rustige plek voor het nagesprek

- Laat eerst de leraar vertellen over de les; geef de leraar de gelegenheid een toelichting te geven op basis van geselecteerde fragmenten
- Stel zo nodig ophelderingsvragen (wees open, wees oprecht nieuwsgierig en pas op voor beoordelende bewoordingen)
- Benoem sterke elementen van de les.
- Bespreek vervolgens wat je zag (objectief) ten aanzien van de vooraf gestelde observatiepunten
- Bekijk zo nodig/mogelijk nogmaals of andere opgenomen fragmenten van de les.
- Stel eventueel vragen over de gekozen aanpak.
- Ziet de leraar eventueel zelf alternatieven?
- Relateer suggesties / tips aan de observatiepunten
- Vraag de leraar of deze iets kan met jouw suggesties
- Maak concrete afspraken: wat gaat de leraar doen met de besproken suggesties?
Twee of drie voorgenomen acties zijn haalbaar.
- Maak afspraken over de manier en het moment waarop je hierop terugkomt.

Tip

Wanneer er punten van zorg zijn die buiten de observatieafspraken vallen, vraag je dan af of dit zaken zijn die bij jouw verantwoordelijkheid horen of bij de directeur.

Afsprakenformulier

Leraar:

Datum:

Vooroverleg

Specifiek(e) aandachtspunt(en) van de leraar

Afspraken voor het klassenbezoek:

Datum:

Tijd:

Les:

Gebruik kijkwijzer:

Het nagesprek

Tips:

Afspraken voor het vervolg

Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden.

Evaluatie

Hoe verliep het gesprek?

Leverde het concrete suggesties op ten aanzien van de vooraf gestelde aandachtspunten?

IGDI-model - Fasen in de les	Welke leerlingen doen mee?	Aandachtspunten
Terugblikken ■ Onderhouden en herhalen van vorige leesmoeilijkheden AUTOMATISEREN ■ Inhoud van het verhaal Voorkennis Enkele lastige begrippen	Alle leerlingen	Besteed in elke leesles aandacht aan het onderhouden/herhalen van eerder geleerde leesmoeilijkheden. Denk hierbij ook aan woordtypen die in groep 3 zijn aangeleerd. Herhalen van woordrijen voor-koor-zelf. In interactie met de leerlingen het verhaal weer oppakken of een nieuwe tekst introduceren. Soms is het nodig enkele begrippen toe te lichten die voorwaardelijk zijn voor het begrijpen van de tekst.
Terugblikken In groep 4 en 5 (eventueel in groep 6) de doelen in het algemeen: ■ Onderhouden van de eerder aangeboden leesmoeilijkheden ■ Correct lezen van woorden met nieuwe leesmoeilijkheden ■ Vlot lezen: opvoeren van het tempo ■ Teksten vloeiend lezen: lezen met de juiste intonatie, zoals je praat	Alle leerlingen	Beperk de doelen per les. Vertel het doel van de les aan de leerlingen: We oefenen vandaag... We leren vandaag...
Instructie: demonstreren - toelichten van de nieuwe leesmoeilijkheid - demonstreren	Alle leerlingen	Lees een kort stukje tekst voor. Bespreek de leesmoeilijkheid. Schrijf woorden met de leesmoeilijkheid op. Lees de woorden hardop voor. Geef aan hoe leerlingen kunnen letten op de structuur van het woord.
Begeleide oefening	Alle leerlingen, bij een nieuwe leesmoeilijkheid.	Lezen van woorden: woordrijtjes. Lezen van zinnen. Voor-koor: gevarieerd en met vaart. Elke leerling meerdere 'beurten'. Het gaat om het inoefenen. Luister en controleer de vaardigheid van de leerlingen. Geef concrete feedback en feedforward; aanwijzingen hoe de leerlingen het beter kunnen doen.

Zelfstandig verder oefenen Tijdens het zelfstandig oefenen maakt de leraar minimaal eenmaal een ronde langs de zelfstandig lezende leerlingen en luistert hoe ze lezen.	Lezers op niveau Lezers boven niveau	Let er bij de werkinstructie en de keuze van de opdrachten op dat het gaat om het oefenen van het LEZEN. ■ Oefenen op woordniveau/ zinsniveau ■ Oefenen op tekstniveau (leesboek) ■ Opdrachten sluiten aan bij de instructie ■ Taalopdrachten hebben minder/ geen prioriteit. Laat leerlingen ook hardop in duo's lezen. Wees er alert op dat het oefenen op tempo niet leidt tot onverstaaanbaar afraffelen. Vlot is vlot genoeg, het hoeft niet steeds nog sneller.
Verlengde instructie	Lezers onder niveau	Herhaalde instructie en samen oefenen ■ Woorden - zinnen - tekst ■ Gevarieerd oefenen: voor-koor-door ■ Herhaald lezen ■ Het gaat om lezen Geef concrete feedback en feedforward: aanwijzingen hoe de leerlingen het beter kunnen doen.
Gezamenlijke afronding	Alle leerlingen	Laten zien dat het leesdoel is bereikt. Bijvoorbeeld: woorden flitsen of leerlingen een stukje tekst laten voorlezen.
Extra leesmomeneten buiten de leesles 5 x 10 minuten of 4 x 15 minuten	Lezers onder niveau	Herhaling. Woordrijtjes/ Tekst voor-koor-zelf.